

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

Latvijas Centrālās Padomes Memorands,
Rīga, 1944.gada 17.marts

Iekļauts Latvijas reģistrā 2009. gadā

Pasaules atmiņa

LATVIJAS NACIONĀLAIS PASAULES ATMIŅAS REĢISTRS

Latvijas Centrālās Padomes Memorands Rīga, 1944. gada 17. marts

1944. gada 17. martā sastādītais Latvijas Centrālās Padomes Memorands ir dokuments, kurā nozīmīgi Latvijas politiskie un kultūras darbinieki deklarēja nepieciešamību nekavējoties atjaunot Latvijas Republikas faktisko suverenitāti, izveidojot Latvijas valdību.

Latvijas Centrālo Padomi (LCP) izveidoja 1943. gada 13. augustā, nacistiskās okupācijas laikā. To veidoja lielāko pirmskara Latvijas Republikas politisko partiju (Latvijas sociāldemokrātiskā strādnieku partija, Zemnieku savienība, Demokrātiskā centra un Latgales kristīgo zemnieku partija) pārstāvji ar profesoru Konstantīnu Čaksti priekšgalā.

1944. gada martā Konstantīns Čakste un Fēliks Cielēns izstrādāja LCP Memorandu, kuru, neskatoties uz iespējamām vācu okupācijas iestāžu represijām, parakstīja 189 Latvijas politiskie un sabiedriskie darbinieki. Memorands bija aicinājums atjaunot Latvijas valstisko neatkarību un izveidot Latvijas armiju, lai aktīvi cīnītos pret draudošo atkārtotu padomju okupāciju. Memoranda sastādītāji uzsvēra, ka Latvijas varmācīgā pievienošana Padomju Savienībai ir pretlikumīga. Tajā pašā laikā tika noraidīta arī nacistiskās Vācijas okupācijas varas rīcība Latvijā. Par vienīgo iespējamo, Latvijas iedzīvotāju interesēm atbilstošu risinājumu LCP uzskatīja Latvijas valsts likumīgās varas atjaunošanu, kura pārņemtū bruņotu cīņu pret Sarkanu armiju. Zīmīga ir Memoranda parakstīšanas kārtība – sākot ar Paulu Kalniņu, pēdējās Latvijas Saeimas priekšsēdētāju, kurš tajā brīdī, atbilstoši spēkā esošajai Latvijas Satversmei, bija augstākais likumīgās valsts varas pārstāvis.

Dokuments ir nozīmīgākās politiskās pretošanās kustības – Latvijas Centrālās Padomes – politiskās platformas un tās atbalstītāju apliecinājums cīnīties par brīvu un neatkarīgu Latvijas Republiku, neskatoties uz divu okupācijas režīmu – Padomju Savienības un nacistiskās Vācijas – centieniem to iznīcināt. Šajā ziņā Latvijas liktenis ir līdzīgs citām Austrumeiropas valstīm, kuras Otrā pasaules kara laikā piedzīvoja divus okupācijas režīmus. Vēl aizvien notiek mēģinājumi cīņu par savas valsts neatkarību pasniegt kā viena vai otra okupācijas režīma atbalstīšanu. LCP Memorands pierāda šāda skaidrojuma nepamatotību.

Dokuments ir vienīgais apzinātais LCP Memoranda oriģināls. Memorandu sastādīja vairākos eksemplāros un pārfotografēja ar nolūku izvest no Latvijas un nodot Rietumu sabiedroto valdībām. Ilgu laiku bija zināmi tikai dažādi Memoranda teksta varianti un pretrunīgas ziņas par tā parakstītājiem. Latvijas Kara muzeja īpašumā esošais Memoranda oriģināls bija paslēpts Rīgā, Peldu ielā 19, dz. 5 (kara laikā nr. 16) zem grīdas dēļiem, kur to 2001. gadā atrada veicot remontdarbus. Šajā dzīvoklī bija pierakstīta Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri un nacionālās pretošanās dalībniece Valija Vaščuna-Jansone, kuras vīrs inženieris Vilhelms Jansons ir atrodams Memoranda parakstītāju vidū. Tikai pateicoties laimīgai apstākļu sakrībai, Memorands ir nonācis līdz mūsdienām tik labā saglabātības stāvoklī.

Dokuments glabājas un ir apskatāms Latvijas kara muzejā.

Dokumenta glabātājs:
Latvijas Kara muzejs
Adrese: Smiļšu ielā 20, Rīga, LV-1868
Tālrunis: +371 67213458
Fakss: +371 67223287
E-pasts: administracija@karamuzejs.lv
Mājas lapa: www.karamuzejs.lv

